

Pla confidencial

Josep Pla encara ens reservava sorpreses. El Pla més confidencial i íntim apareix ara a través de les cartes a son germà Pere que publicarà l'editorial Destino aquest mes. EL TEMPS n'ha seleccionat alguns dels fragments més sorprenents, emotius, enginyosos i divertits.

"Jo t'aconsello que et casis, si pots i vols, per acabar amb la porqueria de les dones". La persona que dóna aquest consell té tan sols vint-i-cinc anys, però és el germà gran. Es diu Josep Pla i es troba en el procés de maduració de l'aprenentatge de la vida i de l'ofici d'escriptor. Tan sols un escriptor, un bon escriptor; hauria estat capaç d'una frase així. El consell, el dóna al germà Pere, en una carta datada del 1922, possiblement des de Gènova. La carta portarà el

Josep Pla, de jove. "El papà té un gust verdaderament absurd per les coses supèrflues i no veu les coses necessàries".

número 8, d'un volum que en conté 211, titulat *Cartes a Pere* i que publicarà Destino d'aquí a unes setmanes.

"L'interès de les cartes de Josep Pla a Pere Pla —constata Xavier Pla, professor de la Universitat de Girona encarregat de l'edició— és excepcional, perquè el seu abast temporal les converteix en un veritable autoretrat que s'inicia l'any 1920, poques setmanes després de l'arribada a París com a corresponsal de premsa, i que acaba l'any 1973, amb l'Obra Completa de Destino engegada". Pere Pla "és el confident familiar, testimoni dels neguits del germà i ahora, ocasionalment, secretari personal, comptable i fins i tot agent literari", diu Xavier Pla.

Al germà Pere, Josep li pot explicar que "de vegades m'espanto jo mateix de la capacitat d'adaptació i de la intuïció que tinc de les coses". Que en els seus llibres les "frases estan construïdes pensant i triant totes les paraules i sense oblidar per això la naturalitat". Que "nosaltres veurem la independència de Catalunya" (1923). Que la senyoreta Enberg, filla d'un pare que li sembla que té molts diners, "pot ésser per mi la solució de la vida". Que en Cambó li encarrega, l'abril del 31, "la missió de preparar les coses [de Madrid] de manera que ell i els seus amics puguin entrar a la república d'una manera suau". O que "el cas d'Agustí és un cas de parasitisme sobre la vitalitat de Vergés". I, al mateix temps que li transmet la confiança, li indica que ha de mirar de canviar l'actitud del pare o trencar la colla de la germana Rosa, "amb tota aquesta banda d'infeliços pedants i de joves de Barcelona que les enganyen".

De tota la correspondència, Xavier Pla en destaca el retrat del jove escriptor, "un Josep Pla molt actiu, però moralment cansat, que oscil·lava entre una vida social, periodística i literària intensa i una certa misantropia, angoixat, i a estones depressiu", un Pla viatger "que no només treia profit del viatge com a material literari sinó que associava l'itinerari amb l'escriptor i els feia avançar tots dos alhora".

Un llibre formidable. Un cop més, un llibre d'en Pla es convertirà en un dels esdeveniments literaris de l'any.

Lluís Bonada

El gust dels obstacles

Gènova?, 1922

Estimat Pere:

He rebut la teva carta. Ja sabia que eres a casa. Està molt bé tot el que em dius de fer. Jo crec que és fàcil, si es té un xic d'activitat, el guanyar-se la vida. Escriure al Massot i al Duran de la col·locació que em dius al Laboratori. Crec que no em poden dir que no, a menys que ja estigui tot compromès i fet i pastat. Si succeeix això, no val a desanimar-se, sortirà una altra cosa, no pot fallar. Això dels EE.UU no sé si és ben enfocad. En principi, crec que aquell país no és per gent de professió tancada, altrament dita de carrera. Vaig trobar a París el germà d'en López i em digué que als EE.UU la gent de col·locació no té cap pervindre. Era el que jo em pensava. De tota manera, ja deus haver observat que, davant de la vida, no tenen cap valor les màximes d'interès o caràcter general. Si al López no li va anar massa bé, això no vol pas dir que a tu, si hi vas, no t'hi vagi. Ho entens? Tot és atzar i l'atzar comporta com a únic mètode de vida l'empirisme. La qüestió és tenir el gust dels obstacles, el proposar-se fer alguna cosa. És l'única manera de vèncer l'amargor de tot. *Lo altre és la vanitat del fum.* Jo t'aconello, ademés, que et casis, si pots i vols, per acabar amb la porqueria de les dones. No facis cas, en aquest punt, de la pena i de les idees de la pena. La majoria són gent sense humanitat, plena d'orgull, sense defectes —i aquests són els pitjors— i sense suc ni bruc.

Jo visc materialment bé, però moral i espiritualment de qualsevol manera. Estic molt descontent de mi mateix. Passo sempre per aquestes fases d'autocriticisme ferotge. En aquests casos, escric molt poc, just perquè no em treguin el diari i a casa no tinguin un disgust.

Si t'ocupes un xic de les coses del papà, mira sobretot que no el tornin a enganyar com un xino. Sobretot, pensa amb la petita feina, que és el que el papà no ha fet mai i la clau de tots els seus disgusts. A més a més, pensa que el papà té un gust verdaderament absurd per les coses supèrflues i no veu les coses necessàries. Sobretot, controla la gent que el volta i mira que no torni a recaure en les seves maneres sentimentals i humanitàries de fer el comerç. Si ha de continuar fent l'àngel, val més que es dediqui a anar al cafè.

Gràcies per l'enyorament

Berlín, 1923

Jo faig la vida del periodista. Vaig al minis-

ARXIU

Handwritten letter in Catalan, dated 14 d'abril 22. The text discusses financial matters, mentioning '100 francs', '1000 francs', and '10000 francs'. It also mentions 'Hotel de France' and 'Perpignan'.

HOTEL DE FRANCE
Quai Bath Casca
PERPIGNAN

Handwritten letter in Catalan, dated 22 d'abril 22. The text continues the discussion of financial matters, mentioning '10000 francs' and '1000 francs'. It also mentions 'Hotel de France' and 'Perpignan'.

Handwritten letter in Catalan, dated 22 d'abril 1923. The text discusses financial matters, mentioning '10000 francs' and '1000 francs'. It also mentions 'Hotel de France' and 'Perpignan'.

teri de negocis estrangers i parlo amb tothom, del Kanziller fins al darrer secretari. A Berlín, s'hi està bé. L'alemany és difícilíssim. Jo no en sé res i ja pots veure els miracles que faig al diari. De vegades, m'espanto jo mateix de la capacitat d'adaptació i de l'intuïció que tinc de les coses. Ja pots comprendre que els articles —n'he fet un foterol— no són més que quatre converses sense solta ni volta amb en Xammar. Tothom d'aquí ha dit que eren els millors que s'havien fet d'Alemanya després de la guerra i que són exactíssims. A n'en Xammar, li roda el cap.

Encara m'arriben ecos dels articles que vaig fer a "El Sol" sobre el feixisme. En Fernando de los Ríos digué al Xammar que *era lo mejor que conocia del periodismo espanol.*

Molt bé tot això del Plana i del Llimona. Saluda al Junoy i dona-li les gràcies pel seu enyorament. Jo, ja pots comprendre que no tinc pas temps d'enyorar a ningú.

La independència de Catalunya

Berlín, 1923

Estic enterat, com pots comprendre, del *putsch* Primo i el trobo grotesc. A Espanya, passaran coses molt grosses i crec que nosaltres veurem l'independència de Catalunya. El verdader amo d'Espanya és Ab del-Krim i, després, el separatisme, que fa una por cervical als militars. Aquests sargentos vestits de general que han fet el cop volen posar un pedaç a aquestes coses, però el remei serà pitjor que el mal. Espanya es va enfonsant de mica en mica. Com que l'últim problema que sentirà el ciutadà espanyol serà el problema català, es trobaran, naturalment, dificultats, però ara ja s'hauria d'estar fent una acció diplomàtica per fer una aliança i una acció comú amb els moros. Si jo fos ric, el que faria seria convertir la meva fortuna en dòlars o lliures angleses i em posaria a l'expectativa.

T'haig de donar una notícia curiosa que és una conseqüència del *putsch*. "La Publicitat", ara, no pot ocupar-se de política, però com que no pot deixar de banda les coses ca-

RICARD CUGAT

talanes i el mantenir el foc sagrat pensa tractar aquesta qüestió d'una manera indirecta. El director m'ha escrit fent una vaga insinuació dient que potser seria convenient que jo fes un viatge per les ciutats, capitals de comarca i viles importants de Catalunya i que, amb aquesta matèria, en fes una sèrie d'articles, no polítics sinó de visió de les coses vives. Que descobrís Catalunya, vet-ho aquí. Això en principi, a mi, em desagrada perfectament –encara que la cosa té un cantó pintoresc evident– perquè el viatjar per Catalunya deu ser molt pesat i, a més a més, com que ara ve l'hivern, molt incòmode.

La llegenda

París, 1925

No et perdis per escriure. Cal que ho sàpiga tot, perquè, del contrari, em desanimaré i ho enviaré tot a rodar. Em fa l'efecte que ja em coneixes i que entens el meu caràcter. Cal, además, que en Miquel sàpiga totes les meves coses, però que sàpiga la veritat. Convindria que tothom fes un esforç per comprendre no la llegenda sinó la veritat de la meua vida. Abans d'afirmar res sobre jo, cal controlar-ho tot. Ens convé a tots.

L'ortografia

Londres, 1926

Veig que continua, encara, el malentès dels dies anteriors. Totes les coses meves, com totes les coses de qualsevol escriptor, necessiten la revisió d'algú. Les coses meves ho ne-

Xavier Pla, ha editat les cartes que foren dirigides al seu germà Pere. "Les cartes són un autoretrat excepcional de Josep Pla", assegura l'editor.

cessiten encara més perquè jo faig faltes d'ortografia i no tinc, degut als mesos i anys que porto a fora, una seguretat absoluta de certes paraules. Si creus que això és una demostració de lleugeresa i de desordre, estàs equivocat. Et vaig dir que llegissis l'original enviat. Veuràs l'esforç que m'ha costat de fer-ho.

Gaziel vol i dol

Londres, 1926

Segons em digueren l'Ynglada i en Nicolau, en Gaziel té ganes de parlar bé de mi i no sap com fer-ho. L'he atacat massa.

Una noia simpàtica

Leeds, 1926

La Sra. Enberg és la filla del cònsol noruec de Barcelona. És una noia molt simpàtica, jove, divorciada del seu primer marit, que diu que es vol casar amb mi i m'escriu unes cartes terribles i complicades. Jo no sé què fer, però per ara el matrimoni em fa poca gràcia. M'agradaria molt de tenir una casa confortable, però no sé encara el lloc que em convindria més de tenir-la."

La solució de la vida

Leeds, 1927

"Jo estic molt content, i em sembla que les coses se m'han arreglat molt. La senyoreta Enberg pot esser, per mi, la solució de la vida. És una persona que dóna una sensació de confort extraordinària. Además, és mil vegades més forta que jo. Si ens casem, et puc assegurar que, per la qüestió de les llengües, no quedaràs pas *handicapat* davant de ningú perquè és un cas de poliglòtisme formidable. Parla i escriu l'anglès, l'alemany, el francès, l'italià, el castellà, el català, el suec, el noruec i el danès com nosaltres parlem el català. Em sembla que el seu pare té molts diners: és cònsol de Dinamarca a Barcelona i comerciant fort. Ha sigut casada i divorciada un cop. Té 25 anys. És rossa i alta. La Rosa la conegué a París. Em sembla que tot s'arreglarà.

Ja comprendc que aquestes notícies deuen haver deixat a tots amb un pam de nas; però això no és prou perquè hàgiu perdut les ganes d'escriure.

Esgotament físic i moral

Stockholm, 1928

Estimat Pere:

Vaig rebre la teua carta darrera. Si no l'he

contestada de seguida és que aquests dies, no sé per què, tot el que m'has explicat sobre les coses de casa m'ha fet molta impressió i m'ha disgustat molt. Tot això m'ha trobat en un moment de depressió i de cansament. Fa masses anys que treballa d'una manera desordenada i nerviosa i tinc com una mena d'agotament físic i moral.

Si no m'hagués casat, tot això seria molt pitjor. El cert és que l'altre dia, al carrer, vaig tenir un desmai com els que tenia a 20 anys. Em vaig alarmar una mica, però que això quedi entre nosaltres. El treball periodístic, que fa tants anys que faig, és agotador. Això d'haver de demostrar interès per tot i haver d'estar enterat una mica de tot és horrorós. És horrorós, sobretot, pensant que podria fer coses més sòlides i importants. L'Adi em diu que vagi unes quantes setmanes a Calella i tracti de fer alguna cosa que em distregui. També seria una solució anar a alguna casa de salut de França. Tothom, per altra part, em demana que faci el segon volum del *Cambó* de seguida. El mateix Cambó m'ha fet enviar un esquema del segon volum. No sé què fer.

Els joves de Barcelona

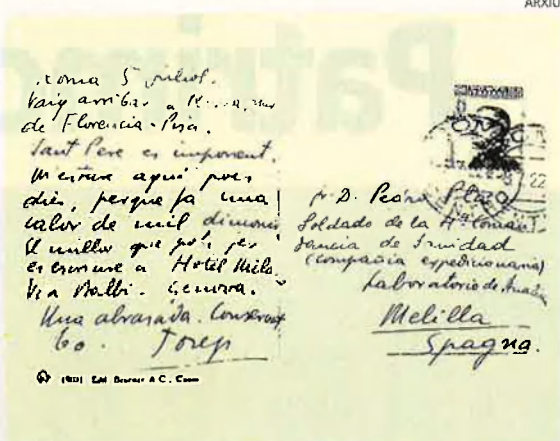
Stockholm, 1928

La Rosa germana de Pla escrigué molt males notícies de les seves relacions. No hi hauria manera de fer trencar aquestes noies amb tota aquesta banda d'infeliços pedants i de joves de Barcelona que les enganyen? Jo crec que si poguessis fer alguna cosa amb la Rosa relacionat amb en Ricardo Bofill li faries un gran bé. És un xicot modest, del país, treballador, i és un xicot que faria per ella. No us sembla? Aquest xicot sempre m'ha agradat i em sembla que, si fos possible tornar les coses a l'estat d'abans, hi trobaríem motius de satisfacció tots plegats. Escriviu sobre això. Tot el que fa referència a la família és el que m'interessa més de tot.

Cambó i Lerroux

Madrid, 1931

La política que faig en aquest moment és acostar en Cambó a en Lerroux. He tingut llarguíssimes converses amb en Lerroux, que és l'únic home d'aquest ministeri que té cara i ulls. Ja pots comprendre que només si

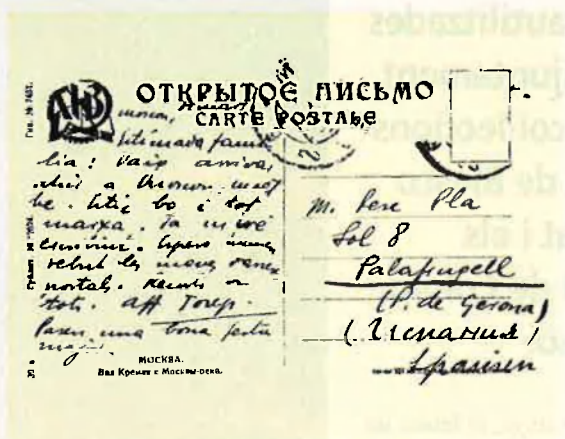
ARXIU

aquests dos homes parlen a fons es podrà lluitar contra el manicomi desfet que regna a Barcelona. L'ideal d'en Lerroux és que en Cambó ja fos a hores d'ara en el ministeri. En Lerroux serà el conservador de la República.

Xerraires a les Corts

Madrid, 1933

No sóc pas gaire optimista amb les noves Corts. No s'hi veu pas cap gran personalitat. Els homes que semblen més grossos no són més que uns pobres dilettants i uns xerraires acabats. En el Congrés, ja no hi creu ningú, ni els mateixos diputats. Hi haurà una altra revolta grossa de tipus obrerista amb els elements que dirigeixen l'anterior —Azana, Casares, Domingo, Largo, Prieto, etc.—. Les coses han millorat però no pas perquè els polítics hagin fet res per arreglar-ho.

L'èxit de Sagarra

Palafrugell, 1954

Jo estic molt bé i treballa bastant. Espero que sortirà, d'un moment a l'altre, un llibre sobre Itàlia —unes *Cartes d'Itàlia* que m'han donat molta feina. Espero, a 60 anys, haver publicat els 30 vol[ums] primers. Quan de vell es té una mania, la vida és tolerable i, fins i tot, divertida. Ara escric un retrat llarg de Josep Carner. Sagarra ha fet un plagi del *Living Room* de Graham Greene que sembla que té a Barcelona un èxit immens. En castellà, del paper de Greene, en diuen *El cuarto de estar* i, de l'obra de Sagarra, les persones distingides de Barcelona en diuen *El cuarto-saleta*.

El cas 'Destino'

El mas, 1956

Lo de "Destino" encara no està resolt. Aquesta setmana Vergés i Luján han d'anar a Madrid. El cas d'Agustí és un cas de parasitisme sobre la vitalitat de Vergés. Però em sembla que Vergés està cada dia més cansat i es va fent vell, com tots plegats. La situació és horrible.

Josep Pla